REGIMUL JURIDIC AL ZONEI ECONOMICE EXCLUSIVE. REGLEMENTĂRI NAȚIONALE

STUDIU COMPARAT

Nicolae OSMOCHESCU,
doctor în drept, profesor universitar (USM)
Daniela POPESCU,
doctorandă (USM)

REZUMAT

În prezentul articol, este cercetată instituția Zonei Economice Exclusive, instituție consacrată pentru prima dată în Convenția Unică a Națiunilor Unite asupra Dreptului Mării, adoptată la Montego Bay (Jamaica) la 10 decembrie 1982. Sunt cercetate principalele drepturi suverane și obligații ale statelor riverane, precum drepturile, obligațiile și libertățile de care se bucură în ZEE statele neriverane sau fără litoral. Analiza se face prin comparație a normelor Convenției ONU 1982, precum și a normelor naționale din dreptul maritim al României și al Federației Ruse. Totodată, se demonstrează că dreptul maritim este în Federația Rusă o ramură de sine stătoare de drept național, ramură sistematizată și codificată.

Cuvinte-cheie: Zonă Economică Exclusivă, stat riveran, stat fără litoral, ape teritoriale, lățimea ZEE, drepturile suverane ale statului riveran în Zona Economică Exclusivă, jurisdicția statului riveran în Zona Economică Exclusivă, drepturile, obligațiile și drepturile statelor riverane, neriverane și fără litoral în Zona Economică Exclusivă a altor state.

SUMMARY

In this article there is analyzed the Exclusive Economic Zone (EEZ) Institution as an institution established for the first time by the only one United Nations Convention on the Law of the Sea (UNCLOS), adopted at Montego Bay (Jamaica) on December 10, 1982.

There are researched the main sovereign rights and obligations of coastal States and the rights, duties and freedoms enjoyed by EEZ non-coastal or landlocked states. The analysis is drafted by comparing the 1982 UN Convention provisions and national rules of maritime law of Romania and the Russian Federation. Also it demonstrates that in the Russian Federation the maritime law is an independent branch of the national law, systematized division and codified.

Key-words: Exclusive Economic Zone, coastal State, landlocked State, territorial waters, EEZ width, sovereign rights of the coastal State in the exclusive economic zone, coastal State jurisdiction in the exclusive economic zone, rights, obligations and rights of the coastal states, landlocked and non-coastal in the EEZ of other countries.

Oceanele, mările și zonele de coastă reprezintă peste 70% din suprafața Pământului. Acestea sunt un motor decisiv al ciclului hidrologic și sistemului climatic al Pământului important pentru viața umană, flora și fauna planetei, pentru comerț și transportul național și internațional, turism și o sursă de resurse biologice marine importante din punct de vedere economic, de minerale cum sunt hidrocarburile, precum și de compuși farmaceutici noi.

Mediul marin oferă habitatele esențiale pentru mii de resurse biologice marine care, la rândul lor, contribuie în mod semnificativ la siguranța alimentară[1], ocuparea forței de muncă[2] și comerțul[3] la nivel mondial. În ansamblu, contribuția mării la bunăstarea umană, în termeni de resurse comerciale și necomerciale, a fost estimată la 21 mil. de dolari SUA/an (Constanța, 2000). Cu toate acestea, în ciuda importanței tărâmului oceanic pentru umanitate, există o tendință în creștere, potrivit căreia impactul uman destabilizează acest sistem[4].

Pentru a-și proteja interesele sale economice naționale, fiind preocupați de conservarea și ocrotirea resurselor biologice, ca și pentru desfășurarea activităților de pescuit cu luare în considerare a intereselor proprii, statele riverane au militat – în cadrul mai multor dezbateri internaționale – pentru elaborarea unui statut juridic specific asupra spațiilor maritime adiacente mării teritoriale, pe o întindere de până la 200 de mile de la linia de bază a mării teritoriale.

Dreptul contemporan al mării a recunoscut platoul continental ca fiind prelungirea dincolo de marea teritorială și ca aparținând *ipso jure* statului de coastă și conferindu-i acestuia dreptul de a pretinde o Zonă Economică Exclusivă întinsă până la 200 de mile.

Profesorul Rene-Jean Dupuy afirmă că platoul continental este descoperit de juriști, pe când noțiunea de Zonă Economică Exclusivă prin opoziție este inventată de acesta[5].

Cu siguranță, codificarea acestei zone, realizată târziu prin noul drept al mării, reprezintă una dintre cele mai marcante reușite ale Convenției de la Montego Bay.

Conceptul inedit de Zonă Economică Exclusivă are o istorie scurtă, dar furtunoasă: această mare bătălie diplomatică este exemplară, deoarece ea traduce

toate tensiunile societății interstatale moderne, toate ambiguitățile unei structuri internaționale perfectibile și ale unei ordini economice mai juste.

Ideea privind legalitatea extinderii jurisdicției statului riveran asupra spațiilor maritime dincolo de limita apelor teritoriale a fost lansată după cel de al II-lea Război Mondial, de președintele SUA G.Truman în Declarația privind extinderea jurisdicției SUA asupra platoului continental și pescuitul de coastă din 1945. Următoarea fază – Declarațile solemne de la Santiago de Chile din 1947 (ale statelor Chile și Peru) și cele din 1952 (Chile, Peru și Ecuador), prin care aceste state latino-americane anunțau decizia lor de a lărgi limitele mării teritoriale la 200 de mile de la limitele de bază. Acestei revendicări s-au alăturat statele africane, dar li s-au opus în prima etapă marile puteri maritime (SUA, URSS, Marea Britanie, Franța) [6].

Marile puteri maritime, dispunând de flote maritime piscicole puternice și având posibilitatea de a pescui în orice zonă a oceanului mondial, preferau principiul unei mări teritoriale mai puțin întinse. În a doua etapă, alte state, fără a-și extinde limitele mării teritoriale, și-au creat propriile zone întinse de pescuit, dincolo de limitele apelor teritoriale. În paralel cu procesul de intrare în vigoare a dreptului de la Geneva, în 1964 a fost semnată o convenție internațională între 13 state din Europa de Vest care extindea la 12 m… drepturile exclusive de pescuit ale statelor riverane într-un moment în care mările teritoriale consacrate ale acestor state nu depășeau limita de 3 mile marine. În completare, statele recent decolonizate în a doua jumătate a secolului XX, în dezvoltare și dependente de resursele naturale ale oceanului, au impus limitele drepturilor economice dincolo de limita europeană acceptată de 12 mile[7].

În Hotărârile sale din 25 iulie 1974, CIJ a recunoscut Islandei dreptul de a rezerva cetățenilor săi o zonă exclusivă de pescuit până la 12 mile marine de la liniile de bază, dar fără a condamna ideea unei zone preferențiale în favoarea statelor care se găsesc „într-o situație de dependență specială în ceea ce privește pescăriile de coastă” [8].

Conceptul clasic al „mării patrimoniale” este abandonat după 1974 în favoarea de Zonă Economică Exclusivă.

Încă de la primele dezbateri de fond – care au avut loc la sesiunea de la Caracas a Conferinței ONU asupra dreptului mării, în 1974 – s-a accentuat necesitatea stabilirii unei zone economice exclusive de 200 de mile marine, în care statele riverane să aibă drepturi suverane asupra resurselor biologice.

Fără nici o îndoială, conceptul de Zonă Economică Exclusivă dobândește în această perioadă, prin practica unilaterală a multor state, o valoare cutumiară. El a fost rapid generalizat și, în principiu, nu suscita multe obiecții. După practica islandeză, mai multe state, deși reticente, la început și-au întins zonele de pescuit exclusiv la 200 de mile marine. Așadar, Zona Economică Exclusivă, ca o instituție nouă în domeniul dreptului mării, își are geneza în măsurile adoptate unilateral de mai multe state[9]. Adunarea Generală ONU, prin Rezoluția 2750 C (XXV) din 17.12.1970 a hotărât să convoace în 1973 o nouă conferință ONU asupra dreptului mării.

În a doua jumătate a anilor 70 sec. XX, în plină desfășurare a lucrărilor celei de-a III-a Conferințe ONU pentru Dreptul Mării, conferință unică prin numărul statelor și altor entități participante, toate marile puteri maritime au adoptat măsuri unilaterale prin care au stabilit Zona Economică Exclusivă. Asemenea măsuri au fost adoptate de către țările Pieței comune, SUA, Canada, Mexic. La 10.12.1976 URSS a adoptat măsuri provizorii pentru conservarea și protecția resurselor biologice într-o zonă cu întindere de 200 de mile marine[10].

În fața celei de-a treia Conferințe ONU asupra Dreptului Mării s-a aflat, așadar o sarcină din cele mai dificile și un volum uriaș de documente emanând fie de la statele participante, fie de la organizațiile internaționale, fie rapoartele Secretarului General ONU și a comitetelor și comisiilor de specialitate elaborate în perioada 1968-1973 și 1973-1982.

A III-a Conferință ONU din 1973-1982 asupra Dreptului Mării poate fi și este apreciată ca un eveniment deosebit în viața organizației ca și în doctrina dreptului internațional, precum și în codificarea dreptului internațional public în general și a dreptului internațional maritim contemporan în special[11].

În 10 decembrie 1982, după 10 ani de negocieri în Montego Bay (Jamaica), 157 de state au adoptat și semnat Convenția Unică a Națiunilor Unite asupra Dreptului Mării și aderarea la Acordul referitor la aplicarea părții a XI-a a Convenției asupra Dreptului Mării[12].

Convenția ONU asupra Dreptului Mării a intrat în vigoare în 16.11.1994. La 01.01.2013 a fost ratificată de 163 de state suverane[13].

– Republica Moldova (a aderat la Convenție din 1982 prin Legea pentru aderarea Republicii Moldova la Convenţia Naţiunilor Unite asupra Dreptului Mării şi la Acordul referitor la aplicarea părţii a XI-a a Convenţiei Naţiunilor Unite asupra Dreptului Mării nr. 395-XVI din 14.12.200, publicată în Monitorul Oficial nr.203-206/977 din 31.12.2006) cu următoarea declaraţie: „*Ca ţară fără litoral şi geografic dezavantajată, având ieşire la o mare săracă în resurse piscicole, Republica Moldova afirmă necesitatea dezvoltării cooperării internaţionale în domeniul valorificării resurselor piscicole din zonele economice, pe baza unor acorduri juste şi echitabile, care să asigure accesul ţărilor din această categorie la resursele piscicole şi la alte resurse naturale din zonele economice ale altor regiuni sau subregiuni.*”

– România a ratificat prin Legea nr.110 din 1996, publicată în Monitorul Oficial al României, nr.300, partea 1, din 21.11.1996.

– Federația Rusă – ratifică Convenția prin Legea Federală nr.30-FZ din 26.02.97 (adoptată de către Duma de Stat în 22 ianuarie 1997, aprobată de către Consiliul Federației în 12 februarie 1997).

Convenția din 1982 reglementează un șir de instituții, noțiuni noi stabilite, spații maritime, anterior necunoscute în dreptul internațional maritim, „Zonă Economică Exclusivă" fiind una din cele mai importante instituții noi ale dreptului internațional maritim.

Zona Economică Exclusivă este reglementată în partea a V-a a Convenției art.55-75, fiind parte a pachetului de compromis (engl. „*package of compromises*"), acceptarea căruia de către state a făcut posibilă semnarea Convenției în general.

Avem peste 25 de ani de experiență cu regimul ZEE. Peste o sută de state de coastă au înființat ZEE oferind o oportunitate variată pentru o analiză retrospectivă. În prezentul articol, vom evalua impactul și performanța ZEE în trei state suverane: Republica Moldova, România, Federația Rusă și reglementarea ZEE la nivel național prin actele normative naționale.

Zona Economică Exclusivă este o zonă situată dincolo de marea teritorială și adiacentă acesteia, supusă regimului juridic special stabilit, în virtutea căruia se exercită „drepturile și jurisdicția statului riveran și drepturile și libertățile celorlalte state" (art.55).

Deci dreptul la ZEE au numai statele riverane. Republica Moldova nu este stat riveran și nu poate avea o Zonă Economică Exclusivă, deși are ieșire la mare și se poate bucura de anumite drepturi și libertăți în ZEE a altor state în baza art.58 din Convenție sau/și în baza unor acorduri bilaterale interguvernamentale cu alte state. În caz că Moldova va avea o ZEE, statutul ei juridic va fi reglementat prin lege organică conform pct. h) din art.72 din Constituția Republicii Moldova.

La lucrările Conferinței ONU, privind dreptul mării, care a adoptat Convenția, au participat activ și delegațiile României și a fostei URSS (succesorul de drept – Federația Rusă).

Ambele state după ratificare și implementarea Convenției în dreptul național prin legile de ratificare au elaborat propriul cadru juridic în materia dreptului maritim, în general, și în instituția Zonei Economice Exclusive, în special.

În România cadrul juridic în materia ZEE este format din:

1. Legea nr.110 din 10.10.1996 privind ratificarea Convenției Națiunilor Unite asupra Dreptului Mării, adoptată la Montego Bay (Jamaica) la 10 decembrie 1982, și aderarea la Acordul referitor la aplicarea părții a XI-a a Convenției Națiunilor Unite asupra dreptului mării, adoptat la New York la 28 iulie 1994.
2. Decret pentru promulgarea Legii nr.110.
3. Legea nr. 17/1990 privind regimul apelor maritime interioare, al mării teritoriale, al zonei *contigue* și al Zonei Economice Exclusive ale României – modificată și completată prin Legea nr.36 din 16.01.2002, republicată în *Monitorul Oficial al României,* partea I, nr.77 din 31.01.2002.
4. Ordonanța de urgență nr.130/2007 pentru modificarea și completarea Legii nr.17/1990, privind regimul juridic al apelor maritime interioare, al mării teritoriale, al zonei *contigue* și al Zonei Economice Exclusive ale României, în *Monitorul Oficial al României,* nr.780, din 16 noiembrie 2007.

Prin ultimul act normativ, România ca stat-membru al UE a transpus în legislația națională prevederile Directivei Parlamentului European și a Consiliului nr.2005/35/CE, pentru îndeplinirea obligațiilor României rezultate din Tratatul de aderare și din prevederile Tratatului instituțional privind Comunitatea Europeană.

În România, după cum vedem, regimul juridic al diferitelor categorii al apelor maritime, inclusiv ZEE, este reglementat printr-o singură Lege din 1990 cu modificările ulterioare. Cap. III al acestei Legi (art.9-16) este consacrat ZEE în Marea Neagră. ZEE a României este instituită în spațiul marin al țărmului românesc la Marea Neagră, situat dincolo de limita apelor teritoriale și adiacent acestora, în care România își exercită drepturile suverane și jurisdicția asupra resurselor naturale ale fundului mării, subsolului acestuia și coloana de apă de deasupra, precum și în ceea ce privește diferitele activități legate de explorarea, exploatarea, protecția, conservarea mediului și gestionarea acestora (art.9).

Întinderea ZEE a României se stabilește prin delimitarea, pe bază de acord încheiat cu statele vecine ale căror țărmuri sunt limitrofe sau situate față în față cu litoralul românesc al Mării Negre, ținându-se seama de faptul că lățimea maximă a ZEE poate fi de 200 de mile marine (pct.2 art.9).

Conform art.10 în ZEE România exercită:

a) drepturi suverane de explorare și exploatare, protecție, conservare și gestionare a tuturor resurselor naturale biologice și/sau nebiologice și a altor resurse care se află la fundul mării, în subsolul acestuia, în coloana de apă, în spațiul aerian de deasupra acesteia;

b) drepturi suverane privind alte activități legate de explorarea și exploatarea zonei în scopuri economice, cum sunt producerea energiei cu ajutorul apei, al curenților și al vânturilor;

c) drepturi excesive privind explorarea și folosirea de insule artificiale, de instalații și lucrări destinate cercetării științifice, explorării și exploatării resurselor naturale din această zonă sau în alte scopuri economice;

d) jurisdicția privind:

– amplasarea și folosirea de insule artificiale, de instalații și lucrări;

– cercetarea științifică marină;

– protecția și conservarea mediului marin și a faunei marine;

e) alte drepturi prevăzute în prezenta lege sau alte acte normative ale României și de normele unanim recunoscute ale dreptului internațional.

România poate coopera în ZEE cu celelalte state riverane la Marea Neagră (art.11). În ZEE a României, toate statele riverane sau fără litoral se bucură de libertățile de navigație, survol și a instala cabluri și conducte submarine, precum și de a utiliza marea în alte scopuri licite pe plan internațional (cercetări științifice, de exemplu), legate de exercitarea acestor libertăți în condițiile respectării legislației române (art.12). Organele competente române pot permite pescuitul navelor de pescuit ale altor state în ZEE a României, pe bază de acorduri și în condiții de reciprocitate (art.15). În ZEE, România își păstrează jurisdicția exclusivă asupra insulelor artificiale, instalațiilor și lucrărilor, inclusiv dreptul de a exercita controlul pentru prevenirea infracțiunilor și a altor încălcări privind legile și reglementările sale în domeniul vamal, fiscal, sanitar și al migrației, precum și în legătură cu legile și reglementările privind securitatea (art.16).

Acestea sunt principalele reglementări ale Legii 17/1990 în materia ZEE a României. Deși modeste, ele sunt în strictă conformitate cu prevederile Convenției ONU din 1982 Montego Bay.

Anume Convenția ONU din 1982, legislația națională, principiile și normele unanim recunoscute ale dreptului internațional public și public maritim au făcut posibilă Hotărârea Curții Internaționale de Justiție a ONU din 3 februarie 2009 nr.132 prin care se pune punct unei dispute bilaterale complexe, care a durat mai mult de 42 de ani, inițial România – URSS, după 1991 România – Ucraina, privind cauza delimitării maritime a platoului continental și ZEE în Marea Neagră, între România și Ucraina.

Hotărârea CIJ recunoaște jurisdicția suverană și drepturile suverane ale României, în principal, de exploatare a resurselor pentru suprafața de 9.700 km^2 de platou continental și ZEE, adică 79,3% din zona de peste 12.000 km^2, aflată în dispută cu Ucraina și pentru aproximativ 70% din resursele de hidrocarburi estimate a fi prezente în zonă[14].

În trecut URSS, și, în perioada actuală succesorul ei Federația Rusă, au jucat și joacă un rol important ca una din marile puteri maritime de pe glob, care a contribuit și contribuie esențial la dezvoltarea progresivă și codificarea dreptului internațional maritim prin Convenția ONU din 1982 Montego Bay. Federația Rusă are propria ramură de drept național, dreptul maritim al Federației Ruse. Actele de codificare a acestei importante ramuri de drept național al Rusiei sunt:

1. Codul navigației maritime comerciale a Federației Ruse, adoptat prin Legea Federală nr. 81 din 31 aprilie 1999.

2. Legea Federală a Federației Ruse din 30.11.1995, nr.187 cu privire la platoul continental al Federației Ruse.

3. Legea Federală a Federației Ruse din 31.07.1998 cu privire la apele maritime interne, mare teritorială și zonă contiguă a Federației Ruse.

4. Legea Federală a Federației Ruse din 17.12.1998 cu privire la Zona Economică Exclusivă a Federației Ruse cu modificările de până la 21.11.1011, nr.331-LF.

5. Legea Federală a Federației Ruse din 08.11.2007 nr.26 cu privire la porturile maritime din Federația Rusă și pentru unele acte legislative ale Federației Ruse.

În afară de aceste acte legislative, în Rusia funcționează „Doctrina maritimă a Federației Ruse până la anul 2020", aprobată de Președintele Federației Ruse prin decretul nr.1387 din 27.07.2001 și Programul Guvernamental special „Oceanul Mondial" aprobat prin Hotărârea Guvernului Federației Ruse în 10.08.1998.

Există și o serie de acte normative privind activitatea maritimă strategică în Antarctica, Arctica a Federației Ruse până în 2030. Pentru a coordona aceste activități în cadrul Guvernului Federației Ruse, prin Hotărârea Guvernului Federației Ruse din 01.09.2001 nr.662 este creat Colegiul Marin al Guvernului Federației Ruse.

Așadar, Federația Rusă are o vastă ramură de drept maritim bine sistematizată și codificată. În materia Zonei Economice Exclusive în Federația Rusă, după cum am arătat, a fost elaborată și adoptată o Lege specială federală, și anume, Legea nr. 191-LF cu privire la Zona Economică Exclusivă a Federației Ruse, adoptată de Duma de Stat în 18.11.1998 și aprobată de Consiliul Federației în 02.11.1998. Legea a fost ulterior modificată, ultima modificare fiind făcută în 21.11.2011 prin LF nr. 331.

Legea este structurată în 7 capitole care cuprind 44 de articole. În fond, această lege este un cod al ZEE a Federației Ruse. Acest fapt este larg acceptat de specialiștii ruși și străini în materia Dreptului Internațional maritim[15]. Suntem absolut de acord privind așa o apreciere a Legii Federale nr. 191- LF din 18.11.1998.

În perioada actuală, Federația Rusă are ZEE stabilite în bază de acorduri internaționale bilaterale cu statele limitrofe în bazinul Oceanului Pacific; Marea Caspică; Marea Neagră; Marea Azov; Marea Barenț[16]. Conform art.1 din Legea Federală, Zona Economică Exclusivă a Federației Ruse este un raion al oceanului mondial situat dincolo de limitele apelor teritoriale ale Federației Ruse și adiacente acestuia, supusă unui regim juridic special stabilit prin prezenta lege, tratatele internaționale și normele dreptului internațional.

Chiar în art.1 din Legea Federală a Federației Ruse întâlnim o importantă novație – regimul juridic al ZEE se stabilește prin 3 categorii de acte:

1. Legea Federală.
2. Tratatele internaţionale încheiate de Federaţia Rusă (precizăm nu limita de 200 de mile marine, ci anume regimul juridic special al ZEE) şi
3. Normele dreptului internaţional.

O a doua, şi foarte importantă precizare, din Legea Federală constă în aceea că definiţia de Zonă Economică Exclusivă se aplică şi pentru toate insulele Federației Ruse, cu excepţia stâncilor marine care nu sunt bune pentru viaţa umană şi realizarea unei activităţi socioeconomice şi gospodăreşti de sine stătătoare (art.1, pct.1, alin.(2)).

Şi ultima novaţie importantă a Legii Federaţiei privind Zonă Economică Exclusivă a Federaţiei Ruse constă, în opinia noastră, în aceea că Legea conţine atât norme materiale de fond, cât şi norme procesuale, inclusiv norme care reglementează sistemul, funcţiile, competenţele şi atribuţiile organelor abilitate cu funcţia de protecţie şi pază a ZEE şi a funcţionarilor acestor organe (cap. VII, art.35-40), precum şi procedura de soluţionare a diferendelor (litigiilor) dintre cetăţeni, persoane juridice, care se soluţionează de instanţele de judecată ale Federației Ruse (art.41, pct.1)). Soluţionarea diferendelor dintre Federaţia Rusă şi alte state cu privire la realizarea drepturilor şi obligaţiilor lor în Zonă Economică Exclusivă a Federației Ruse se soluţionează pe cale paşnică, în conformitate cu tratatele internaţionale ale Federaţiei Ruse şi normele de drept internaţional (art.41, pct.2)).

În final, în baza analizei succinte a regimului juridic al Zonei Economice Exclusive la nivel naţional în România şi Federaţia Rusă, dar şi a art.55-75 din Convenţia ONU din 1982 de la Montego Bay, ne permitem să tragem următoarele concluzii:

1. Zona Economică Exclusivă reprezintă un spaţiu maritim adiacent mării teritoriale, supus unor reglementări specifice, în virtutea cărora se exercită drepturile şi jurisdicţia statului riveran, obligaţiile statului riveran şi natura acestora; drepturile şi obligaţiile celorlalte state.
2. Zona Economică Exclusivă nu se poate extinde dincolo de 200 de mile marine de la liniile de bază de la care se măsoară lăţimea mării teritoriale.
3. În Zona Economică Exclusivă, statul riveran are drepturi suverane în scopul explorării, conservării şi gestionării resurselor naturale, biologice şi/sau nebiologice, ale fundului mării, ale subsolului acestuia şi ale apelor de deasupra, ca şi cu privire la celelalte activităţi de explorare şi exploatare a zonei în scopuri economice, cum ar fi: producţia de energie cu ajutorul apei, al curenţilor şi vântului, amplasarea şi folosirea de insule artificiale, instalaţii şi lucrări, cercetarea ştiinţifică marină, protecţia şi conservarea mediului marin.
4. În exercitarea drepturilor şi obligaţiilor pe care le are în Zona Economică Exclusivă, statul riveran trebuie să ţină seama în mod corespunzător de drepturile, libertăţile şi obligaţiile celorlalte state.
5. Toate statele fie că sunt riverane, sau fără litoral, în Zona Economică Exclusivă se bucură de libertatea de navigaţie şi survol; de libertatea de a instala cabluri şi conducte submarine; de libertatea de a folosi marea în alte scopuri licite pe plan internaţional, cu deosebire în cadrul exploatării navelor, aeronavelor şi cablurilor şi conductelor subterane.

Note:

[1] Peştele furnizează principala sursă de proteină pentru aproximativ 25% din populaţia globului (FAO, 2002).

[2] Aproximativ 35-40 mil. de persoane sunt angajate în activităţi de pescuit la nivel mondial, 95% în ţările în curs de dezvoltare, în special Asia (Dommen, 1999, FAO, 2002).

[3] Comerţul internaţional cu produse de peşte a crescut la un nivel record de 55,2 mld. dolari SUA şi conform estimărilor FAO doar 25% din stocurile de peşte marin sunt considerate moderat exploatate, în timp ce restul sunt exploatate complet (47%), sau în exces (18%) , sau epuizate (10%). (FAO,2002).

[4] *A See Change The Exclusive Economic Zone and Goverance instutiţions for living Marine Resurces,* Coat. Edited By syma A.Ebbin, Alf Hakon Hoel,Are K. Sydnes, Springer, 2005, Croton, Connecticut si Tromso, Norvegia, p. 5.

[5] Rene-Jean Dupuy, *L'Ocean partage,* Col. Pedone, 1979, p. 105.

[6] Carroz G.E., *The living resources of The sea*. In the management of humanitg s resources. The Law of The Sea. Workshop 1981 organized by Nhe Hague , Martinus Hijkoff, p. 193-207.

[7] În 1970, 9 state din America Latină şi-au revendicat prin Proclamaţia de la Montevideo, zone de exploatare de 200 de mile marine. Doi ani mai târziu, 15 state din regiunea Caraibilor au proclamat, prin Declaraţia de la Saint-Dominique, instituirea unei zone de exploatare exclusivă a resurselor mării de 200 de mile marine (Zeng Zhang H., *La mer adiacente*, în *Droit International, Bilans et perspectives*, vol.2, Pedone, 1991, p. 923.

[8] Afacerea privind competenţa în materie de pescuit (RF Germană, Regatul Unit al Marii Britanii şi Irlandei de Nord contra Islanda). CIJ, Recuel, 1974, p. 24.

[9] Mazilu Dumitru, *Dreptul Mării. Concepţie şi instituţii consacrate de Convenţia de la Montego-Bay,* Lumina Lex, Bucureşti, 2002,p. 79-95; Скаридов А.С., *Морское право: Учебник для магистров*, 2-ое издание, переработанное и дополненное, ЮРАЙТ, Москва, 2012, с. 92-95.

[10] Скрыпник А.М., *Международное публичное морское право,* Ростов-на-Дону, 2012, с. 43.

[11] *Ibidem*, p. 44.

[12] Textul Convenţiei vezi: Comandor jurist (rtr) Constantin Manea, jurist Elena Manea, *Dreptul mării şi fluvial-internaţional şi intern,* vol.1: *Dreptul mării* (Drept maritim internaţional public), Ed. Centrul tehnic editorial al Armatei, Bucureşti, 2012, p. 60-233.

[13] URL: www.un.org

[14] Comandor jurist (rtr) Constantin Manea, jurist Elena Manea, *op.cit.,* p. 258-311.

[15] Скрипник А.М., *op.cit.* p. 50-52.

[16] *National Strategies for ZEZ implemantation*, sec.II, cap.4. Geir Honnevald, p.1.springer 2005.